

NOVO VRIJEME

List za učitelje i prijatelje narodne prosvjete

Izdavatelj i odgovorni urednik: Danilo Petranović.

» Izlazi 15. i zadnjeg dana svakog mjeseca. — Štampa se u «Zadružnoj Štampariji Ugo Fosco i dr.» u Šibeniku

» Cijena je listu: Za Austro-Ugarsku, Bosnu i Hercegovinu K. 6 na god. Za sve ostale zemlje na god. franaka 8. Surazmjerno na pò i na četvrt godine. — Plativo i utuživo u Šibeniku. —

« Pretplata i oglasi šalju se administraciji „Novog Vremena“, a rukopisi uredništvu. — Ne frankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

JEDNO VAŽNO PITANJE

Baš ovih dana, u italijanskom parlamentu, raspravlja se vrlo važno pitanje o obuci u vjeri u pučkim školama. Poslanik Bisolatti podnio je predlog, kog su potpisali mnogi zastupnici republikanske stranke i socijalisti, koji glasi: „Komora pozivlje vladu, da osigura lajički karakter osnovnoj školi, zabranjujuć u istoj predavanja o nauci u vjeri, pod ma kakvoj formi“.

Kao što se vidi iz samoga navoda gornjeg predloga, on zasijeca u koren naukovne osnove u pučkoj školi, koja, kao što je poznato, jaki je faktor u moralnom i intelektualuom napretku svakog naroda.

Obzirom na okolnosti, u kojima se nalazi narodni život u našoj Dalmaciji, mi osobito udaramo glasom na pomenuti predlog, jer, o svakoj prilici i neprilici, čuju se poklici, koji pozivaju učitelje na rad i na razne podvige u korist naroda, podrazumijevajući svagda pod riječi učitelj, skromnog, zanemarenog učitelja osnovnih škola, i ne pitajući ga, da li nije i on preopterećen poslovima i borbom za nasušni hljeb, što sve zajedno potkresava mu krila poletu k višim i čistijim idealima.

Jedući učiteljski kruh, na kom ima sedam kora, i mi ćemo popratiti gornju pojavu u italijanskom parlamentu su nekoliko riječi, *sine ira et studio*, ostavljajući slobodno da u našem listu, tiho, staloženo, svak reče svoju, snishodeći, blagom naklonosti, nazo-

rima, koji se razilaze, govoreći sa Oracijem: *hanc veniam petimusque damusque vicissim*.

Izjavljujemo odmah, bez ikakva ustezanja, da smo mi protivni radikalnom predlogu posl. Bisolatti, kom je i njegov izborni srez kazao, da ne misli kao rečeni poslanik, poslavši protest parlamentu protiv predlugu. S druge strane, moramo i to reći, predlog sn preporučivali u parlamentu istaknute ličnosti, među kojima se ističe Ferdinando Martini, znamenit i kao pisac, kao državnik i kao govornik.

I ako nam nijesu dobro poznate unutrašnje prilike, u kojima se kreće narodni život u Italiji, ipak, u posljednje doba, vidjele su se neke pojave jako simptomatične, koje nam kažu, da ima i tamo dosta trulog u općem životu. Pojava razbojnika Musolino, kom su čitavi krajevi donje Italije pomagali, da, po učinjenom zločinu, izbjegne vlastima, koje bi se dale za njim u potjeru; bijedno stanje radnika, koji rade u sicilijanskim rudnicima snmpora; ubisjtvo kralja Umberta, kaznena parnica protiv ministra prosvjete Nasi, sve to mora da zadaje brige pravim patriotima, kakovih je bilo svagda u Italiji, a ima ih i danas na pretek.

U ovakovim okolnostima tražiti, da se zabrani nauka vjere u osnovnim školama znači turati stražnja kola ispred prednjih. Teško bi nas ko mogao uvjeriti, da bi to bilo korisno po sami narodni život. Dobro

su neki govornici naglasivali, da nauku u vjeri i nauku jerarhije treba dijeliti; ali, ako u jerarhičnoj nauci ima štošta da se izbacij, ispravi i dovede u red sa savremenom naukom, nema nikakve potrebe kratiti nauku u vjeri onima, koji je potrebuju i koji je traže. Da jerarhija nije svagda bila na onoj visini, na kojoj treba ona da stoji, to bi mi mogli lako dokazati iz samih oblasti, u kojima je njihov duh provijavao kroz sve slojeve narodnog života. Ali, ako ona nije svagda ispunila naše nadanje, treba i nju suditi po onom Terencijevom: *homo sum et nihil humani a me alienum*, priznajući, da hijerarhija crkvena može biti od velike koristi i u Italiji, kao i kod nas u narodnoj regeneraciji.

Svi znamo, kakav se prelom dogodio u Evropi u njenom umnom razviću god. 1517, pojavom Lutherove reformacije. Tad je počelo iščezavati ono slijepo pouzdanje u tradiciju. Ljucki je duh spopao neki nemir i odgovor na pitanja, koja su mu se nameštala, nije više očekivao od otkrivenja, već od vlastitog uvjerenja, usljed induktivnog postupka. Mudri crkveni naučenjaci nijesu taj proces tekom vremena ni proklinjali, ni blagosivljali. Neki odlični duhovi stali su na isto polje, na kom stadoše pozitiviste, i mi

vidimo gdje se vodi snažni dvoboj između učenjaka-prirodnjaka Haeckela i patera Wasmanna, koji svojim naturalističkim publikacijama dokazuju, da kozmogoniju Mojsijevu nije lako oboriti. Ako dakle stroga nauka ne izbacuje nauku o vjeri iz škola i iz školskih udžbenika; ako, po riječima Tocquevillaa, dobra nauka o hrišćanskoj vjeri prava je nužda napretka demokracije; ako promislimo da narod u Italiji u osnovi svojoj je demokratski kao i naš, mi kažemo: nipošto izbacivati nauku o vjeri iz škole, a svakako voditi računa o napretcima prirodnih nauka, o kojima nema pomena u našim udžbenicima, a to je jedna od onih mana, koje bi na svaki način trebalo ukloniti.

A pored svega, da se izbjegne veće zlo, neka se teksti vjeronauka sadržinom i formom dotjeraju. Kako se danas vrši pouka po ovim knjigama, vjeronauk postaje djeci mrzovoljan i odvratn. To govorimo po iskustvu. One puste knjige i knjižice, iz kojih se djeca poučavaju, pisane su suhoporno, bez osjećaja, nerazumljivim jezikom, a stilom pomućenim. Po njima ni najnježnije srce ne će se potresti ni priljubiti, nego će šta više mnogima postati predmet dosade, sumnjičenja i smijeha.

STJEPAN ROCA:

UČITELJEV RAD

Govoreći o učiteljevom radu, ne ćemo se puštiti u analiziranje i iznašanje školskog rada. Svijestan i zrio učitelj sve će poduzeti koristeći se savremenim pedagoški-medotičkim napretkom, da odgovori postojećim školskim prepisima, zahtjevima kulturnoga doba i narodnim potrebama.

Škola nek bude naše najmilije boravište, hram, snaga naša, radionica iz koje će izlaziti zdravi, čili građani, oboružani praktičnim znanjem. — Namjera je naša ovog puta, da prikazemo učitelja i njegov vanškolski rad, koji je isto tako znamenit, velik i koristan.

I.

„Rusija može stvoriti sebi i naj slobodnije zakone, pa ipak ne će napredovati,

ako se Rus ne preobraziti“, doviknuo je Stolypin u Dumi opozicionalnim zastupnicima. Apostoli italijanskog preporoda ujedinjenja klicahu: „Stvorimo Italijance, pak ćemo potom Italiju“. Na ovim principima i zasnovan je današnji vaskoliki političko-prosvjetni rad kod pametnijeg i agilnijeg svijeta. Ovakim čisto demokratskim putem i nama je poći, a da dignemo i probudimo onu tromu, uspavanu snagu, našeg seljaka na nov život; da ga intelektualno osnažimo, stvorivši od njega kulturnu cjelinu, jaku za obranu narodne individualnosti.

Treba nam se preobraziti ako hoćemo da napredujemo. Manje narode jedino naobrazba može očuvati od tuđinske najezde i premoći. Dance spasava naobrazba

da se ne ponijemče. Poljake isto tako. Mogu se srušiti i osvojiti carstva i kraljestva, ali kultura, ideja uvijek živi, ona je nepredobitna. Za to: jačajmo se kulturuo!

Dok je naše primorje — jer je pristupačnije kulturnom utjecaju — podosta odmaklo i počelo se civilizirati, dotle naši zagorski krajevi ostadoše u prvobitnom stanju.

Ovamo postoji provalija između prostoga naroda i njegovih naučenih sinova u pogledu prosvjete. Nauka je potonje u svojim tekovinama obezbijedila i usposobila za rad i napredak. Naprotiv prost svijet, a to je ogromna većina ovoga društva, lišen nauke, nije kadar da shvati ni najprostije potrebe za život i da im doskoči. Gusta tama neznanja pokriva seoski stalež i pritiskuje masu našega naroda, a tijekom se koči napredak porodice i cijeloga društva.

Zagorca ne odlikuje ništa drugo, već njegove primitivne slavenske osobine prožete čistom narodnom poezijom i mističnošću. Sve mu drugo nedostaje. Treba mu radikalnog lijeka, da se izliječi i oporavi. Daće mu ga donekle škole.

Ondje, gdje još nema škola, ili se ne mogu zbog raznih uzroka ustanoviti, nek susjedna škola, dotično učitelj tamo doskoči i priteče u pomoć otvaranjem tečaja za analfabe te.

Danas to po Anderličevoj metodi lako i brzo ide. Vrijedni Anderlič, da uputi i ne stručnjake u načinu poučavanja odraslih

nepismenih, u drugom izdanju svoje Čitanke iznio je i metodički postupak, za svaku lekciju. Po tome i malo inteligentni čovjek, može s upjehom poduzeti poučavanje.

Samo nemojmo ostati pri suhoparnom učenju pisanja i čitanja slova, već začinjimo to predavanjima, poukom o svim aktuelnijim i potrebnijim pitanjima, koja će našeg seljaka dignuti na viši nivo, da gleda zdravijim očima, sa većim pouzdanjem, na svoju okolinu, na svoj položaj; da se u njemu stvore zdraviji pojmovi o dužnostima njegovim kao čovjeka, oca, dotično sina brata, uopće kao člana društvenog i građanina. U jednu riječ: treba ga učiniti obrazovanim, jer zahtjevi su našeg života takovi, da im može pravo zadovoljiti samo obrazovan i prosvijetljeni čovjek.

Mnogim će kolegama biti valjda neugodno, što ja i spoukom odraslih nepismenih opterećujem njihov težak i mučan školski rad. To je donekle i opravdano, jer nijesu samo učitelji pozvani da i u tom smislu djeluju, nego i ostala narodna inteligencija, kao što je opaziti kod naprednih naroda. Ali uza sav trud i napor, po iskustvu sudeć pribavićemo ipak sebi ugodnih časova, oduševljenja i zanosa.

Naprtime na leđa još jedno breme, ali budimo uvjereni, da tim pomažemo što bržoj građi one jake i nepredobitne tvrdave, koja se zove: narodna prosvjeta.

Braćo učitelji: otvarajmo tečaja za analfabe te!

A. S. KANDIAŠ :

Predsjedništvo u mjes. škol. Vijeću

U našem školskom svijetu mnogo se je pisalo i često se govori o mjesnim škol. vijećima. Prosudjujuć tu ustanovu sa staništa „slobodne škole“ i uzajamnog djelovanja škole i obitelji, sa demokratskog principa, ne možemo biti protivni mjes. šk. vijećima, pošto je njihova ustanova eminentno demokratska. Da se ista sa tog staništa prosudjuje i cijeni u drugim naprednim

Isp. Stoppoloni: „L'educazione popolare in Inghilterra e in Francia“.

zemljama, najboljim nam je dokazom engleški gentleman, koji je ponosan kad kao član mjes. škol. vijeća (school boards), može na posjetnicu uz druge naslove dodati četiri pismena M. L. S. B.¹⁾

Da naša mjes. škol. vijeća ne odgovaraju svojoj svrsi, o tom nema sumnje. Pače, za zadnjeg saborskog zasjedanja i sa službene strane je priznato, da su mnoga naša mjes. šk. vijeća samo prazno ime, koje je često i na uštrb školskom djelova-

nju. Pošto je svrha ovim retcima upozoriti na jedan inkompabilitet kod naših šk. vijeća, željom da se ispravi i odstrani, ne namjeravam govoriti o ranjavoj strani naših škol. vijeća. Smatrao sam potrebitim da ovo istaknem, jedino obzirom na demokratski princip, s kojega kolege moraju prosuđivati to pitanje, o kojemu se kod nas na žalost često piše, a više govori bez ikakve principijelnosti.

* * *

Mjesna škol. vijeća ustanovljena su kod nas pok. zak. od 8 veljače 1869 (P. z. l. br. 6.) Isporedimo li taj zakon sa mnogim ustanovama def. škol. i nast. reda, a napose sa glavama IX. X. i XI. „O učiteljima“, „O pravima i dužnostima upravitelja škole“, „O učiteljskoj konferenciji“, nalazimo da se zastarjeli zakon od nazad 40 godina o nazivanju učilista kosi sa def. škol. n. redom, te se uvida potreba, da se stariji zakon dovede u sklad sa modernijim škol. odredbama. Ta zadaća spada na naše sabsorske zakonodavce, Mi učitelji možemo im biti pri ruci našim pravednim željama, osnovanim na potrebama škole i potkrijepljenim našim iskustvom. Za sad pak, dok se zakon ne reformira, kao glavni stručnjaci imamo pravo zahtijevati, da se zakoni primjenjuju jednako prama svakome.

Zakon, kojim se uvadaju učilišna vijeća, u § 10. određuje: „Članovi mjes. šk. vijeća biraju na tri godine, i to iz svoje sredine pretežnom većinom glasova predsjednika i zamjenika mu“. Pošto zakon o tom pitanju ništa dalje ne određuje, po § 10 imao bi pravo biti izabran u predsjedništvo svaki član iz sredine vijeća, potom i zastupatelj učilišta (učitelj, nadučitelj).

Međutim pak pokr. šk. vijeće okružnicom od 28. 7. 1896 b. 2072 sasvim ispravno tumači gori spomenuti § 10, biva, da učitelji ne mogu biti izabrani u predsjedništvo. Rekoh sasvim ispravno, jer, po mom shvaćanju, učitelj je najvažniji član vijeća, ali njegova izberivost u predsjedništvo bila bi inkompabilna sa samom ustanovom o mjes. škol. vijećima.

To je moje subjektivno shvaćanje, bez obzira slažu li se kolege sa mnom ili ne.

Spomenuta okružnica je u krjeposti: učitelji ne mogu biti izabrani ni za predsjednika, ni njegovim zamjenikom. Uzimljući tumačenje pokr. šk. vijeća kao mjerodavno, svi oni koji se s njim slažu ili ne slažu, imaju pravo tražiti ravnopravnu primjenu § 10, za sve učitelje. Naprotiv u praksi vidimo, da imade povlaštenih i nepovlaštenih učitelja, te da zakon nije za sve učitelje jednako primijenjen. U konkretnom slučaju poznato je, da po § 2 zakona o nadziranju učilista, mjes. šk. vijeće sastavljeno je od zastupnika crkve, učilišta i općine.

Dogada se, da su zastupnici crkve u mjes. šk. vijećima, često puta po § 5 drž. zak. od 14. 5. 1869 za puč. škole ujedno i školski učitelji vjere, te da isti i u tom drugom svojstvu obnašaju čast predsjedništva u mj. šk. vijeću. Da je obnašanje te časti sa strane zastupnika crkve, dok su isti i školski učitelji vjere, jedna protuzakonitost i inkompabilitet, dokazuju nam ustanove def. šk. i n. reda. Naime § 104 šk. n. reda bez dvoumice ustanovljuje: „Učiteljski zbor puč. škole sastoji se od upravitelja škole i od učitelja i vjeroučitelja“. Da o službovnom odnošaju vjeroučitelja ne može biti dvoumice proizlazi iz 129 šk. n. reda, koji izričito o njima govori, i to u st. 1. o učiteljima vjere namještenim od škol. vlasti, a u st. 2. o učiteljima vjere postavljenim od crkve. Po toj stavci „učitelji vjere, što su ih postavile crkve i vjerska društva, valja da se u vršenju svog učiteljskog rada kano i drugi učitelji drže škol. zakona i odredaba u granicama tih zakona, a napose odredaba škol. i nast. reda“.

Iz citiranih §§ preveć je jasno, da za vjeroučitelje, bili oni ma u kojem svojstvu namješteni, vrijede sve školske odredbe kao i za ostale učitelje. Po tom, ako je inkompabilno da nadučitelj bude ujedno i predsjednikom mjes. šk. vijeća, na isti način, ako ne i još više inkompabilno je, da predsjednikom bude jedan vjeroučitelj.

Po sadašnjem zakonu o mjes. škol. vijećima ne može se zaniijekati članov. crkve pravo zastupstva u istima. Ali, dok im se ne može zaniijekati jedno pravo, nemaju uvjeta, da budu predsjednici škol. vijeća.

Po opstojecim zakonima vjeroučitelji valja da se kao i drugi učitelji drže škol. zakona t odredaba, to tim više što je po § 131 šk. n. reda *nadučitelj* i njihov neposredni *školski starešina*, koji po § 131 ima pravo nadzirati vjeroučitelja u izvršivanju škol. odredaba, te u tu svrhu prisustvovati i poučavanju vjeronauka.

Citirani §§. 104, 129, 131, 134 def. šk. n. reda preveć su precizni, te ne ostavljaju potrebu dokazivanja, da bi izberivost

vjeroučitelja u predsjedništvo škol. vijeća bila nekokretna, koja bi rušila svako starešinstvo nadučitelja u školi.

Gdje bi smo tađ došli? Kakvo starešinstvo može vršiti u školi nadučitelj, koji u mjes. vijeću ima za predsjednika onog vjeroučitelja, kojeg je i on dužan nadzirati u vršenju školskih odredaba? U naj boljem slučaju, mogli bi se pogoditi prema onoj narodnoj: „ruka ruku mijе“, a o ostalim slučajevim, — bolje je mučati!

Ђуро Марић :

Одгој и обрађивање формалних степена

Од скоро постоје и код нас нарочито установљена друштва за сузбијање сепаратизма, народне гордости, раскоши, површности и конзерватизма. Ми смо, као просвјетитељи народни нај бољи основац тим друштвима у њиховом благотворном раду. Иза савјесног вршења наших дужности, нека нам прва брига буде свим силама потпомоћи њиховом узвишеном раду. У том племенитом послу стоје нам на расположењу лица, која тим установама рукују и приличан број књига и публикација у ту сврху издатих. Да тај њихов рад довољно припомогнемо, имамо знамениту институцију - задругу, што је одавна код напредних народа постала алфа и омега народне среће и напретка.

Оснивајмо дакле земљорадничке задруге, прикупљајмо у њих моралну и материјалну снагу народа, да се тако спремимо на борбу двају противних начела: на борбу опаког капиталистичког начела: „Сваки за мене, а ја за никога“ и узвишеног задругарског начела: „Сви за један, а један за све“ Не базирамо се при том на руморење и роварење народних пијавица. Можда ће когод од нас у том пострадади, али не смета, пострадаће за добро и срећу свог народа, а трнов вијенац и јест од вајкада награда за несебичан и узвишен рад.

Осим поменутих, тако рећи природених мана, има наш народ и порока, који су навлаш посијани, а то је религиозна и национална несношљивост. — Од скорог времена кренули смо и у том нешто боље. До нас је, да наше васпитанике одвикнемо од тих злих и ничим неоправданих порока, а да их привикнемо религиозној и националној толеранцији, те да тим утремо пут бољој народној срећи. Тим ћемо се одзвати позиву људи, који су почели

увиђати, да учитељ није роб, већ да је фактор који заслужује већу пажњу и награду. У том ће нам они исти својим радом припомоћи, а за то нам стоје на расположењу књиге, листови и институције које су у ту сврху основане.

Пошто је бар донекле истакнуто која су морална штива; гдје се налазе, којим сврхама морају послужити и кад се имају обрађивати, ред је споменути и начин, којим се то мора подати васпитаницима, јер „залуду је зачина, када није начина“.

Сваку поуку треба васпитаницима подати што је могуће давим и занимљивим начином. Да то постигнемо, треба у души васпитаника пробудити интересовање за оно, што им намјеравамо подати. Интересовања нити има, нити може бити, ако дјечија душа не посједује довољну количину спознаја, које ће аперцептовани (прибавити — слубити) нове спознаје и ако дјеца у поуци не учествују. Дјечија је душа слична ватри што тиња, која се одмах угаси, ако је претрпамо ма и нај бољим дрвима, док ће се свом силом разбуцити, ако јаримо пухањем и постепено ложимо макар и зеленим дрвима.

Да сачувамо дјецу од умора и досаде при обрађивању моралних штива, ваља односно штиво прије тога свестрано стварно разглобити, како би дјеца могла схватити одношај лица, мјеста, времена и рада, да тим побудимо интересовање.

При обрађивању васпитаних штива, учитељ мора колико бити достојанствен, толико и душевно расположен; дакле, живахан и окретан да сачува дјецу од умора, те да их расположи, да све земаљске бриге часком забораве, па да им се дух запесе за поданим моралним начелима. Треба се чувати прекомјерне веселости и узбуђености,

јер би се тим омаловажила поука и њени испаци.

За обрађивање васпитаних штива, најзгоднији је индуктивни или логичко - аналитички пут, а хеуристички облик.

При обрађивању васпитаних штива треба да имамо особито обзира на способност дјецe. У неким годишњим течајевима ћемо то извађати могућом краткоћом, заглађујући то увијек пријатним ријечима, zgodним причама, пословицама и загометкама. У вишим годишњим течајевима морамо бити малко шкртији ријечима: а и мало озбиљнији. Ту ми имамо вршити улогу крманаша, а брзину и сигурност лађе повјерити снази парнога котла, назећи увијек, да овај не пукне и не проузрочи голему несрећу.

Да се васпитно штиво обради како треба, ваља га раставити на формалне степене. Но у том треба бити обазрив, јер нема калуца, на коју се може натући свака ципела, па се ни свако штиво не може једнако раставити на формалне степене.

Код неких је приправа већа, раширивање мање и т. д. Код неких нема свих пет степена. Ово задње особито вриједи за поетична штива, јер кад се оно потпуно разглоби, изгуби много естетичне вриједности. То је сасма јасно, јер једноставно не може никад бити лијепо. Ђепота се састоји у хармоничном склопу дијелова, који цјелину сачињавају. Етично — естетичка се штива прама томе овако раставе по формалним степенима:

Циљ методичке јединице се истакне, кад се за то пружи zgodна прилика у приправи или у раширивању. Није баш најзгодније и нај боље њим почети,

У приправи се понове спознаје дјеци кад се стварно разглаба штиво. Ондје се нове спознаје слубе са пријашњим. Ту дакле, дјеца прозачко штиво прочитају па онда приповиједају, што је могуће самосталније. Поетичко штиво, пак, дјеца изреку на памет, што је могуће љепше и правније, па у неколико ријечи кажу главни садржај пјесмице.

Пошто су се тако пробудиле старе спознаје, неосјетно се пређе на раширивање. Тада се zgodним питањима настоји истаћи главна мисао штива.

Да се што боље истакне главна мисао а да се истакне разлика између односног и њему сличног штива, те да дјеца што боље схвате одношај лица, рада и времена, пређе се на успоређивање или присподобу. Овај степен треба свакако испустити, ако је односно штиво пјесмица, ради прије

истакнутог разлога. За успоређивање узме се штиво сличне садржине или се сравни дјеловање лица у томе штиву. Добро је и једно и друго. Још је боље извести обоје, а нај боље је сравнити с мјесним приликама,

Иза тога се прелази на нај главнији формални степен — на поимање. Ту се zgodним питањима настоји извући из дјечије душе морално начело, које се искаже пословицом, мудрог реченицом, цитатом из светог писма или сличним изразима и то се довољно пута понови.

Реченице, којима је изречено морално начело, у упорављању дијете напише на црну даску, ако је у вишим течајевима, иначе учитељ то напише. Пошто се то прочита, дјеца нижих течајева преписују у билежнице, а у вишим течајевима се очисти, па дјеца пишу из памети. Пошто дјеца препису, односно напишу, учитељ прегледа исправи и нареди да науче на памет, а сусљедни пут се увјери о извршењу ове наредбе.

Да ми се не пребаца сувишно разлагање, узеху за примјер штиво 36. „Поштењак“ за IV. V. и VI. годишњи течај:

(Приправа: Циљ:) Које смо штиво задњи пут читали и приповиједали? Сада ћемо видјети чему се одавде можемо научити, Што ћемо сада радити?

(Раширивање:) Око чега су се правдали Јуранић и Бошковић? Јесу ли лијепо радити што су се правдали и т. д. по прилици и увиђавности учитеља при сваком формалном степену што за овим сљедеди.

(Успоређивање:) Што је Јуранић рекао Бошковићу? Што му он одговорио? Како су се смирили Јуранић и Бошковић? Ради ли се тако код нас? А да како раде наши људи, је ли то лијепо?

(Поимање:) а) Је ли Јуранић поштено учинио што је истину казао? Би ли му можда било корисније да је лагао?

б) Како гласи девета Божја заповијед? Је ли по тој заповијести поступао Јуранић?

в) Је ли Богу угодно, кад истину говоримо?

д) Је ли се Јуранић стидно лагати? За што се стидио? Кажи ми пословицу о стиду и страху Божјему! (Ко изгуби стид љуцки, изгуби и страх Божији).

е) Јесу ли се Јуранић и Бошковић дуго правдали?

(Упорављање): Што смо до сада научили из штива „Поштењак“?

Напишите све ове реченице, које смо данас научили!

(Послије пола сата), да видимо што сте написали! Добро! То ћете још боље

научити, па ћемо други пут видјети који ће то нај боље знати. Него, није доста да то знате, већ треба да се увијек не томе владате, па ћете бити добри и честити људи на вашу корист а на понос и дику учитељу и вашим родитељима.

Резултат досадањег разглабања, дао би се свести на ово осам тачака, које вриједе као резолуције:

1.) Нај знаменитија сврха народне основне школе јест свестрано васпитање повјерене јој младежи, снабдијевајућ дјечију душу добрим моралним начелима.

2.) Нека се морална начела подају дјецу увијек и сваком приликом, а особито при поучи свих науковних предмета основне школе, нарочито при обрађивању етично-естетичних штива.

3.) Нек се особитим маром поучавају васпитна штива наших читанака, а по могућности треба узети у припомоћ и друге књиге моралне садржине. Васпитна штива треба обрађивати индуктивним путем, а

хеуристичким обликом са довољном количином достојанства и живахности, чувајући дјецу од умора и досаде.

4.) Да се ваљано обраде васпитна штива, треба их раставити по формалним степенима, изостављајући успоређивање, ако је односно штиво цјесмица.

5.) Морално разглабање васпитних штива треба предузимати иза кака су била свестрано стварно разглобљена. При одабирању таквих штива, треба имати обзира на сузбијање мана у мјесту.

6.) Нек се о каквом несретном случају у мјесту обради штиво, којему је сврха сузбијање тога порока.

7.) Нек се школске књижице снабдију довољном коликошћом добрих књига моралне садржине, како би их одраслији ученици могли узимати за читање.

8.) Добро би било, да се школе снабдију и таблицама, на којима су исписана нај знаменитија морална начела као и сликама, које приказују зле посљедице порока.

Prof. Dr. T. Masaryk o slobodi škole i učitelja

U Brandysu na Labi bio je nedavno kulturni zbor, koji se održao u dvorani brandyskoga Sokola. Prisustvovalo je tom zboru preko 2000 učesnika od stranaka napredne, slobodoumne, socijalno demokratske, agrarne, narodno socijalne i radikalne napredne. Svrha je zboru bila, da prosvjeduje protiv reakcije, koja prijeti školstvu i da manifestira poglavito svoje nazore protiv zamišljenog sedmogodišnjeg polaska opće škole.

Tom prilikom govorio je prof. zastupnik Dr. T. Masaryk. Donosimo u iscrpljivom izvratku što je rekao o slobodi škole i učitelja. Masaryk je kazao:

Mišljenje iste slobodu i slobodu treba braniti. Sloboda škole znači slobodu učitelja i djaka. Škola mora biti neovisna, mora biti slobodna od svakoga presizanja autoriteta, a naročito onih, koji se upiru o moć. Ona mora biti neovisna o državi i njenoj birokraciji i o birokraciji crkvenoj.

Neovisnost učiteljevu treba braniti potpuno. Ne ćemo anarhije. Anarhija vlada sada. Hoćemo red, a ne anarhiju.

U posljednje se vrijeme mnogo govorilo i pisalo o reformi školstva. Napredni ljudi priznavaju, da sadašnja škola nije bez mana. Mi sami pokazujemo na te mane, ali neprijatelji škola hoće da ih izrabе protiv škole uopće. Svakako školstvo se mora reformirati počevši od naj višega do naj nižega.

Posve je prirodno, što se danas teži za višim obrazovanjem jer napredujemo. U Austriji imamo obaveznu školsku dužnost jedno po stoljeća. Različni pokusi u pitanju školstva — n. pr. popularizacija znanosti — jesu dokazom, da idemo na više i za to smo zadovoljni, kad vidimo, gdje učitelji hoće da imaju akademsku naobrazbu. Kao što ne ćemo da liječnik za djecu studira manje nego li liječnik za odrasle, tako i ovi duševni liječnici za djecu, treba da imaju isto obrazovanje. Stoga se tražbina za akademsko obrazovanje učitelja razumije sama sobom.

Svih prigovora protiv škole ne ću da se dotičem. Dotaknuću se samo prigovora gospodarskih i socijalno političkih. Vrlo su često ljudi, i obrazovani, u ime prakse protiv škole. Nu, na to odgovaram, da prakse bez teorije ne može biti — i zbilja, pronicavi praktičari nijesu bez teorije. A koliko je praktičara u istinu nepraktičnih?! A to za to, jer nemaju dosta teoretičkoga obrazovanja.

Tražbina, da se polazak škole snizi na 7 godina, sasvim je neopravdana. Time se ne bi baš ništa koristilo seljaku. Nasuprot njemu bi se samo škodilo. U nas je većinom ratarski proletarijat. A kako ćete pomoći proletarijatu, kad mu ne date obrazovanja? Zar ćete rataru i radniku pomoći poslom djece? To bi bila velika pogreška,

koju su isticali već prvi socijalistički teoretičari. Ako je tu nužna pomoć, moramo tražiti socijalne reforme. Seljaku se mora pomoći politički gospodarski, a ne time, da mu se unište djeca. Ako se unište djeca, biće uništeni i roditelji. Nužne su dakle reforme gospodarske i političke, a ne sniženje redovitoga polaska škole.

Nijesam za to, da čovjek po života prosjedi na školskim klupama. Škola nije sama svrhom, znamo, da ona služi životu. Dijete mora da ima dosta slobodnog vremena. Svi hoćemo da radimo što manje, a kraj rada hoćemo da se zabavljamo. Za učitelja je veliko pitanje, kako će zabavljati dijete u slobodnom vremenu.

Predbacuje nam se, da hoćemo kulturni boj. Hoćemo — ne ćemo! Istina je da se samo branimo.

Letimice ću se sada dotaknuti argumenta klerikalaca, koji se — kažu — samo brane protiv našega terora. Mi smo — kažu

— intolerantni, a oni se samo brane. Dopustiću, kad čovjek oduševljeno brani pravo svoje, naroda i cijeloga čovječanstva, da se javlja tako tvrdi otpor, kojega gospoda ne razumiju. Dopustiću, da se rađaju i mane, ali protiv mana, ne mana, nego protiv zločina klerikalaca na školama, sve je to odviše malo, a da se o tom govori.

Znanost nije učenost, nije znanje po jedinosti. Cijeli čovjek mora biti znanstveno prožet. Ko znanstveno, ko kritički misli, kritičnije izabere predmete svojih osjećaja, Ko znanstveno misli, ima dužnost braniti znanost i školu, kao oko u glavi. —

Radi toga, što su se na ovom zboru u kulturnom poslu našle na okupu tolike stranke različitih političkih programa i što su sve pristale na proglas, u kratko gore citirani — ima ovaj zbor veliku važnost. Vidimo, da predstavnici gotovo čitavog češkoga naroda stoje na prednjoj straži kod obrane svoga školstva.

BILJEŠKE

Hrvatska i Slavonija. Na početku ove školske godine u Učiteljskom Društvu grada Zagreba i okolice kol. Drag. Šiler pročitao je svoju raspravu: „Slobodni pismeni sastavci u novoj modernoj školi. Teoretično-praktični prikaz reformnih ideja“. Glavna je svrha cijele radnje, da se učiteljstvo odvrati od mučnoga natezanja i pripravljanja djece za pismene sastavke, nego da djeca iz vlastite pobude nešto napišu onako, kako ih nuka njihovo uvjerenje. Tada će taj rad biti pravi sastavak pisan na temelju prirodnih skladnosti pojedinih učenika, a ne pod pritiskom učiteljeve volje.

Nužno bi bilo da g. predavač objelodani svoju raspravu, kako bi se učiteljstvo uputilo u stvar. Mi s naše strane preporučujemo učiteljima i prijateljima, da pokušaju nekoliko puta slobodni način obrađivanja pismenih sastavaka, pa da nas obavjeste o postignutim rezultatima. Pokušajmo sve što bi bilo na veću korist uzgoja i pouke.

Odbor učiteljske „Zajednice“ u Osijeku u svojoj sjednici zaključio je upriličiti za članove „Zajednice“ pod vodstvom ravnat. g. Božica za velikih školskih praznika naučno putovanje u Beč. Put tamo i inatrag, kao i boravak u Beču. (Zauzimanje „Zaj.“) iziskuje po osobi trošak od Kr. 100. Čestitamo „Zajednici“ na takom pametnom i naprednom pothvatu željom, da se i druga učiteljska Društva u nju ugledaju.

Pokrajinska učiteljska konferencija. VII. po redu biće priredena dne 7. sept. t. g. u Arbanasima. Pored izabranih odaslanika i onih zakonom određenih, biće ih još 20, izabranih kako čujemo od strane ck. kot. školskih Vijeća u našoj pokrajini. Koje će načelo rukovoditi kotarsku šk. Vijeća u izboru dvadesetorice nije nam poznato, kao ni to, jesu li u tom smislu dobili kakove upute. Svakako, mi već za sada i u ovoj prilici ističemo, da u izboru ne bi samo morali imati prednost vjerski momenti, ni politički kult, već rad na polju prosvjete i to realan rad, koji je okrunjen uspjehom. Navlastito imalo bi se ovom prilikom ozbiljno doći u susret izborom onih naših drugova, koji su se odlikovali poučavanjem analfabeta i u tome postigli vrlo povoljne rezultate i priznanja.

Ako se kod učitelja, te ne ustrojše nikakav kurs za analfabete, pretpostavlja spremna i objektivnost u radu, može se barem isto toliko pretpostaviti i kod onih koji djelom potvrdiše svoj uspjeh.

Od uredništva. Ovijeh dana naš urednik poboljšavao je i odležao nekoliko dana. Molimo stoga svu onu gos. i kolege, koji na pisma očekuju odgovor, da nas shvate i opravdaju. Redom svi će biti posluženi.

Vjenčani. G.đca Darinka Knežević, kći čestitog starine Jandre iz Obrovca vjenčala sa g. F. pl. Budisavljevićem—Prijed. Čestitamo!

JESTE LI SE PRETPLATILI NA „NOVO VRIJEME“ ?!